

Kävijät, puhujat, järjestäjät Katsaus KäTu-symposiumisarjan kymmenvuotiseen historiaan

Ritva Hartama-Heinonen
Helsingin yliopisto

Outi Paloposki
Turun yliopisto

Leena Salmi
Turun yliopisto

Abstract

KäTu is the abbreviation used to denote the Symposia of Translation and Interpreting Studies held in Finland since 2003. Celebrating the tenth anniversary of the KäTu activities, this article sheds light on the history and the development of these annual two-day symposia, and presents both qualitative and quantitative information starting from the very beginning, that is to say, from the planning and arranging of the first KäTu symposium in Turku 2003 (with a pre-symposium in Vaasa 2002) up to the present-day KäTu pursuits. The focus in this cross-section approach lies on those who have participated, on those who have given a plenary speech or read a section paper, as well as on those who have been involved in the organisation of the symposia.

Keywords: the city of Vaasa, doctoral students, the fifth section (teachers and researchers) of the Finnish Association of Translators and Interpreters, the graduate school Langnet, inner and outer circle, KäTu, researchers and supporters, sign language, translator training institutions in Finland, translators and interpreters

Avainsanat: jatko-opiskelijat, KäTu, kääntäjänkoulutusyksiköt, kääntäjät ja tulkit, Langnet, sisä- ja ulkopiiri, SKTL:n V jaosto, tutkijat ja tukijat, Vaasa, viittomakieli

1 Johdanto

Tässä artikkelissa luodaan katsaus toimintaan, jota on järjestetty tähän mennessä vuosina 2003–2012 yhteensä kymmenen kertaa ja joka tunnetaan nimellä Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumi, lyhyesti KäTu.

Koska kyseessä on tieteellisten tilaisuuksien sarja, KäTua tulee tarkastella – tieteellisen toiminnan hengen velvoittamana – tieteellisistä lähtökohdista ja tieteellisin menetelmin. Tutkimuskysymykset, itse asiassa neljä osakysymystä, joihin vastaamalla on tarkoitus valottaa KäTu-symposiumien historiaa ja ydinajatusta, ovat seuraavat. Artikkelin luvussa 2 tarkastelun kohteena on se, mitä KäTun nyt saavuttama ikä, 10 vuotta, tarkoittaa Suomen tieteen ja tieteellisten kokoontumisten maailmassa ja mitä tuon mittainen ajanjakso merkitsee käännöstutkimuksen ja erityisesti Suomessa tehtävän käännöstutkimuksen historiassa. Suuri filosofinen kysymys on puolestaan se, miksi on KäTu ennemmin kuin on jotain muuta tai vaihtoehtoisesti ei yhtään mitään (luku 3). Kun KäTu-toimintaa

on ollut olemassa nyt vuosikymmenen ajan, voi jo kysyä toisaalta sitä, mikä KäTu oikeastaan on **objektiivisesti** tarkasteltuna (luku 4), ja toisaalta sitä, mitä KäTu mahdollisesti on paitsi siihen osallistuvien näkökulmasta, **subjektiivisesti**, myös **laajemmin tieteenalan kannalta** ajatellen (luku 5). Katsauksen tuloksissa ja pohdinnoissa kiteytyvät kolme suurta näkökulmaa: KäTussa kävijät, KäTun puhujat ja KäTun järjestäjät.

KäTu-läpileikkaus perustuu aineistoon, jota tämän artikkelin kirjoittajat ovat symposiumien järjestelyorganisaatioissa toimiessaan vuosien kuluessa keränneet. Siihen kuuluvat eri vuosien symposiumikansioiden materiaalit ohjelma- ja osallistujatietoineen, jokavuotisella osallistuvalla havainnoinnilla saadut tiedot ja huomiot sekä sähköpostiviestit ja muu sähköinen tms. aineisto, joka on syntynyt kulloistakin symposiumia suunniteltaessa ja järjestettäessä. Kyse on materiaalista, joka toiminnasta vielä on eri tavoin tallennettuna jäljellä tai on ollut muutoin jäljitettävissä. Aineistossa on tämän lisäksi paljon ainutkertaisia muistoja ja mielikuvia, jotka henkilökohtaisesta luonteestaan huolimatta heijastanevat osaltaan myös intersubjektiiivista kokemista ja kokemusta (tätä puolta on myös kirjattu muistiin ja on luettavissa *Kääntäjä – Översättaren* -lehdessä julkaistuista symposiumiraporteista).

Aineiston monipuolisuus mahdollistaa toisaalta empiiris-kvantitatiivisen, toisaalta deskriptiivis-kvalitatiivisen tutkimusotteen. Ne kuuluvat KäTun edustamien tieteenalojen eli käänös- ja tulkkaustutkimuksenkin menetelmästöön. Seuraavassa niitä täydennetään kuitenkin näiden alojen tutkimuskohteiden keskeisen piirteen eli käänös- ja tulkkaustoiminnalle ominaisen luovuuden innoittamana tarvittaessa myös hieman impressionistisvoittoisella tulkinnalla.

Artikkeli antaa tähänastisesta KäTu-toiminnasta aikalaistodistuksen. Tulevat tutkijapolvet saattavat – ja halutessaan saavatkin – tulkita KäTun merkityksen toisin ja esittää ehkä toisen kertomuksen.

Kirjoittajien työnjako on ollut seuraavanlainen: Ritva Hartama-Heinonen on kirjoittanut luvut 1–3.1 ja 4.1–4.2, Leena Salmi luvut 3.2 ja 4.3 ja Outi Paloposki luvun 5. Luku 6 on kirjoitettu yhdessä. Ks. myös Hartama-Heinonen, Paloposki & Salmi 2012. Kirjoittajat ovat kaikki olleet mukana KäTu-symposiumien järjestämisessä alusta lähtien.

2 Mitä on 10 vuotta?

Kääntämisen tutkimus sai Suomessa alkunsa paljon ennen KäTua, joten tutkimusta on käyty esittelemässä ja palautetta saamassa maassamme ennen KäTun aloitusvuotta 2003 tarjolla olleilla foorumeilla. Näihin kuuluvat tällä hetkellä lähes nelikymmenvuotias Kielitieteen päivät (1972–) tai samalla tavoin yliopistosta toiseen kiertävä, lähes yhtä vanha Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen AFinLAN syyssymposiumi (1975–). Kyseeseen tuli myös Vaasa, jossa VAKKI-symposiumi (1981–) järjestettiin tänä vuonna jo 32. kertaa. Mahdollisen foorumin tarjosivat myös ehkä vähemmän tunnettu, mutta nyt jo kaksikymmenvuotias Oulun tapahtuma Kääntämisen tutkimuksen päivät (KTP; 1992–), Imatralla semiotiikan kesäkoulun yhteydessä järjestetyt kääntämisen semiotiikan symposiumit (2000–; nykyisin SemTra) sekä monet kielitieteen tai muiden lähialojen kesäkoulut ja tieteelliset tilaisuudet, Savonlinnassa 1990-luvulla järjestettyjä kääntämisen tutkimuksen kesäkouluja unohtamatta.

Vuonna 2003 valikoimaa täydentämään sitten tuli vuorotellen eri yliopistojen kääntäjäkoulutusyksiköissä järjestettävä, käänös- ja tulkkaustieteeseen keskittyvä KäTu-symposiumi. *KäTu* on iskevyydestään huolimatta suomenkieliselle vaikea lyhenne, sillä se rikkoo vokaaliharmonian: on helpompi sanoa *katu* tai *käty*. Keskustelua ei niimestä juurikaan käyty, lyhenne tuntui tuolloin joko niin ilmeisen selvältä tai toissijaiselta; KäTu-lyhennehän oli monelle tuttu kielten alan tutkijakoulun eli Langnetin kääntämisen ja tulkkauksen alaohjelman lyhenteenä (ks. tarkemmin luvusta 3.2).¹

KäTu on osoittanut kaikin puolin tarpeellisuutensa: tieteellisenä kokoontumisena se ei muutoin olisi nähnyt kymmenettä kertaansa. Näin ollen vaikka 10 vuotta on **ajanjaksona** lyhyt, erityisesti lähitieteiden kotimaisen symposiumitarjonnan ikään suhteutettuna, **sisältönä** 10 vuotta on paljon. Turku 2003, Tampere 2004, Kouvola 2005, Savonlinna 2006, Vaasa 2007, Turku 2008, Tampere 2009, Helsinki 2010, Joensuu 2011, Vaasa 2012 – kymmenen keväistä KäTua, 2 viiden vuoden sykliä, 10 eri teemaa, 5 eri yliopistoa ja 7 eri kaupunkia:

Kuva 1. Koonti KäTu-symposiumien abstraktivihkojen kansilehdistä 2003–2012.

KäTun syntyvaiheita käsitellään yksityiskohtaisesti luvussa 3.2, mutta lähtötilanteen ymmärtämiseksi on paikallaan muistuttaa siitä, ettei käänöstiedettä ole muiden tunnustamana ollut Suomessa vielä kauanakaan. Fred Karlsson, joka on kirjoittanut paljon yleisen kielitieteen historiasta Suomessa, totesi viisitoista vuotta sitten, että Kouvolan kaupungin Helsingin yliopistolle lahjoittaman professuurin ala muuttui ehdotetusta

käännöstieteestä kieliteoriaksi ja kääntämiseksi, kun ”tiedekunta katsoi 1987 (– –), ettei käännöstiede ainakaan tuolloin täyttänyt itsenäisen tieteenalan tunnusmerkkejä” (1997: 89). Karlsson (mts. 89–90) mainitsee samassa yhteydessä, että Suomessa on panostettu poikkeuksellisen vahvasti yhteen lingvistiikan erikoisalaan, kääntämisen tutkimukseen, jota useasti pidetään erityisesti soveltavana kielitieteenä (maassa oli tuossa vaiheessa ”noin 15 kääntämiseen profiloitua professorin virkaa”).² Kuusi vuotta myöhemmin Karlsson (2003: 184) sitten kirjoittaa, että kääntäjänkoulutusta antavien ”laitosten korottaminen maisterintasoisiksi johti kääntämisen tutkimukseen ja lopulta 1990-luvulla käännöstieteen syntymiseen”. Helsingin yliopiston osalta jonkinlaiseksi rajapyykiksi onkin katsottava vuosi 1998, jolloin Kouvolan kääntäjänkoulutuslaitos muuttui käännöstieteen laitokseksi, paitsi tieteenalan kansainväliseen kehitykseen ja asemaan, myös Suomen tilanteeseen nähden jälkijättöisesti. Yliopistomaailman erilaisten viimeaikaisten muutosten vuoksi Suomessa ei tätä kirjoitettaessa kuitenkaan ole enää yhtään käännöstieteen laitosta; termi *käännöstieteet* esiintyy kylläkin Tampereen ja Turun yliopistoissa laitosten nimen yhtenä osana, ja *käännöstiede* on edelleenkin käytössä kääntäjänkoulutukseen liittyvän oppiaineen nimenä. KäTun nimessäkään *käännöstiede* ei esiinny, vaan maltillisempi muotoilu *kääntämisen tutkimus*.

Kun puhumme KäTusta, puhumme myös ajasta, joka käsittää vuonna 1981 kieli-instituuteista yliopistoon siirtyneen, akateemiseksi muuttuneen kääntäjänkoulutuksen ikävuosista kolmanneksen, ja vähintään samaisen kolmanneksen, ellei miltei puolet suomalaisen käännöstieteen ajasta, jos kriteerinä pidetään omaa tohtorituotantoa. Kirjoittaessamme KäTun historiaa kirjoitamme siis Suomen osalta varmasti myös oman itsenäisen tieteenalan historiaa. Yhtenä osoituksena tästä itsenäisyydestä voi pitää KäTua.

3 Miksi on KäTu?

Luvun 2 pohjalta lienee helpompi ymmärtää sitä, miksi KäTu ylipäätään syntyi ja millaiseen tilanteeseen ja ympäristöön se syntyi. Suomeen täytyi saada jotain omaa: enää ei riittänyt, että tarjolla oli vain muiden tieteenalojen seminaareja ja konferensseja, mutta omalla tieteenalalla ei kovinkaan paljon. Mainittu lähtötilanne selittää osaltaan myös sen, miksi KäTun toimintaperiaate muodostui painotuksiltaan sellaiseksi kuin se alun perin muodostui ja sitten myöhemmin vielä nyansoitui. Näin jälkikäteen ajatellen KäTun synnyn voi kuvata olleen mitä suurimmassa määrin kannanotto, irtiottokin, ajan ja tilanteen muututtua käännöstieteen olemassaolon ja integriteetin osoittamiselle ja tutkimuksellisen näkyvyyden lisäämiselle aiempaa otollisemmaksi.

3.1 KäTu-ideologiaa

KäTulle annettu tehtävä ja KäTuun kohdistetut odotukset näkyivät selkeästi jo ensimmäisessä eli Turun KäTu2003-symposiumissa, seuraavassa kiteytettynä ohjelma- ja abstraktivihkosta poimittuun sitaattiin; lainausta lukiessa on hyvä pitää mielessä, että tekstin on laatinut seitsemästä jatko-opiskelijasta ja yhdestä vastaväitelleestä koostunut järjestelytoimikunta:

[Alan t]utkimukseen liittyviä tuloksia, haasteita ja tavoitteita on käsitelty Suomessa hyvin erilaisilla ja monen tieteenalan foorumeilla. Nuoren tieteenalan kasvu on kuitenkin luonut tarpeen kerätä

kääntämisen ja tulkkauksen tutkijat yhteen esittelemään kootusti tutkimusta ja pohtimaan alan kehitystä. Tärkeäksi tavoitteeksi on myös koettu jo alalla ansioituneiden ja nuorempien, jatko-opintovaiheessa olevien tutkijoiden yhteen saattaminen ja yhteisen keskustelufoorumien luominen. Tähän tarpeeseen on syntynyt Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumisarja, joka näkee päivänvalonsa Turussa.

Symposiumikutsut kuvaavat kohderyhmän ja toistavat – vuosittain ehkä hieman eri muotoiluin – symposiumien peruseriaatteen (tekstin maininta *Suomessa toimiville* ei ole enää käytössä, koska symposiumista tiedotetaan nykyään kansainvälisestäikin):

Vuosittain järjestettävän KäTu-symposiumin tarkoituksena on tarjota Suomessa toimiville kääntäjille ja tulkeille sekä kääntämisen ja tulkkauksen tutkijoille foorumi, jolla he voivat keskustella alan ilmiöistä, käynnissä olevista tutkimushankkeista ja tieteenalan tilasta ja kehityksestä. Yhtenä kohderyhmänä symposiumissa ovat jatko-opiskelijat, joille KäTu suo tilaisuuden saada palautetta tutkimustyön eri vaiheissa. (KäTu2007-symposiumin 1. kiertokirje ja esitelmöntikutsu.)

Järjestelyvastuun jakautuminen sai sekin mallinsa jo ensi-KäTussa: Järjestelyistä vastaavat toisaalta Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton opettajien ja tutkijoiden jaosto (SKTL:n V jaosto), toisaalta kulloinenkin yliopisto, ja jatko-opiskelijoilla (ja erityisesti paikallisilla tohtorikoulutettavilla) on järjestelyissä oma tärkeä tehtävänsä.

3.2 Symposiumin synty

KäTu-symposiumin juuret juontavat valtakunnalliseen kielentutkimuksen tutkijakoulu Langnetiin. Ensimmäisellä toimintakaudella (1999–2002) Langnetiin kuului 11 teematista alaohjelmaa, joista yksi oli Kääntämisen ja tulkkauksen alaohjelma, lyhenteeltään KäTu. Alaohjelmassa oli mukana kymmenkunta jatko-opiskelijaa eri yliopistoista (Helsinki, Tampere, Turku, Joensuu, Vaasa). Ryhmässä oli alusta asti hyvä yhteishenki; joka yliopistossa oli korkeintaan muutama kääntämistä tai tulkkausta tutkiva jatko-opiskelija, joten valtakunnalliselle yhteistyölle oli selvästi tilausta.

Langnetin kurssitarjontaan sisältyi maaliskuussa 2001 kurssi, jolla käsiteltiin mahdollisuuksia työllistyä tohtorinväitöksen jälkeen sekä tieteellistä toimintaa yleensä. Yksi esityksistä (Urpo Nikanne) käsitteli tieteellisiä yhdistyksiä ja tieteellisten julkaisujen toimittamista. Lounaalla heräsi ajatus käännettieteellisen yhdistyksen perustamisesta Suomeen, sellaista kun ei vielä ollut, eivätkä olemassa olevat kielitieteelliset yhdistykset kuten SKY tai AFinLA tuntuneet aivan omilta. Toisaalta oli kuitenkin olemassa Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, jossa oli opettajien ja tutkijoiden jaosto (puheenjohtajanaan tuolloin Satu Leinonen, yksi KäTu-ohjelman jatko-opiskelijoista), ja kansainvälinen käännettieteen järjestö European Society for Translation Studies (EST). Joka tapauksessa jotain jatkoa Langnetille oli saatava, sillä ilmassa leijui kysymys: ”Mitäs me sitten tehdään kun Langnet-kausi loppuu?”

Keskustelun seurauksena keväällä 2001 järjestettiin sähköpostitse kysely käännettieteellisen toiminnan edistämisestä Suomessa: perustetaanko uusi tieteellinen yhdistys vai aletaanko hyödyntää ja aktivoida olemassa olevia tahoja. Tällaisena tahona mainittiin kyselyssä SKTL, ja yhdessä vastauksessa ehdotettiin paikallisosaston perustamista EST:iin. Teemasta keskusteltiin tämän jälkeen myös Langnetin KäTu-ohjelman sekä Helsingin yliopiston monikielisen ammattiviestinnän jatko-opiskelijoiden ja ohjaajien

kesken. Keskustelussa päädyttiin SKTL:n opettajien ja tutkijoiden jaoston aktivointiin. Jaostolle nimitettiin yhteyshenkilöt kääntäjiä kouluttaviin yliopistoihin. (Salmi & Jantunen 2001)

Ensimmäinen varsinainen tapahtuma oli **Käännöstutkimus 2000-luvulle** -seminaari Vaasassa 8.2.2002. Kyseessä oli iltapäivän kestänyt tilaisuus Vakki-seminaaria edeltäneenä päivänä. Siellä oli neljä kutsuttua puhujaa: prof. Sonja Tirkkonen-Condit (JoY), prof. Jorma Tommola (TY), prof. Anna Mauranen (TaY) sekä FT Outi Paloposki (Kotus/HY), joka oli väitellyt saman vuoden tammikuussa. Seminaarin järjestäjinä olivat SKTL:n V jaosto ja Langnetin KäTu-ohjelma. Rahoitukseksi saatiin 5000 markan stipendi SKTL:n 40-vuotisstipendirahastosta.

Seminaarissa päätettiin ruveta järjestämään säännöllisesti käännöstieteellistä tapahtumaa, ja sovittiin, että ensimmäinen tällainen järjestettäisiin seuraavana vuonna Turussa. Nimeksi valittiin hieman myöhemmin Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumi.

4 Mikä on KäTu?

Tieteellinen symposiumi tarvitsee järjestäjiä ja puhujia, mutta ennen kaikkea kävijöitä, joihin järjestäjät ja puhujatkin kuuluvat. Kun KäTun tarkoitus ja kohderyhmä ovat nyt tiedossa, on aika katsoa, miten symposiumi on onnistunut vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin. Mikä KäTu on käytännössä, millaiseksi se on muotoutunut kymmenessä vuodessa?

4.1 Kävijät

Kävijöitä koskevien tietojen esittely on luonnollista alkaa kvantitatiivisesta näkökulmasta eli kävijämäärien tarkastelusta:

Taulukko 1. KäTu-symposiumit 2003–2012 / osallistujamäärät ja taustayhteisötiedot.

Symposiumikaupunki	Ilmoittautuneita	Taustayhteisö (%-osuudet)			
		Yliopisto	AMK	Yritykset ym.	Ei mainittu
Turku 2003	133 (+ 58)	59	23	9	9
Tampere 2004	94	79	2	18	1
Kouvola 2005	108	63	19	15	3
Savonlinna 2006	92	60	9	17	14
Vaasa 2007	104	66	3	20	11
Turku 2008	87 (+ 28)	59	8	25	8
Tampere 2009	146	54	4	36	6
Helsinki 2010	167	63	6	28	3
Joensuu 2011	70	66	3	10	21
Vaasa 2012	87	64	4	30	2

Taulukosta 1 käy ilmi, että symposiumeihin ilmoittautuneiden määrä on vaihdellut, vuosittainen keskiarvo on n. 110 ilmoittautumista (Turussa 2003 ja 2008 osallistujissa oli erillinen suuri ryhmä tulkkiopiskelijoita, ja heidän lukumääränsä on merkitty sulkeisiin). Kävijämääriä koskevissa luvuissa pohjana ovat symposiumikansioiden osallistujaluettelot. Ne eivät tietenkään kerro **todellista** kävijämäärää, ainoastaan ilmoittautuneiden vuosittaisen määrän, mutta ne ovat ainoa saatavilla oleva, vertailukelpoinen kävijätietojen lähde.

KäTuun odotetaan kääntäjiä, tulkkeja, opettajia ja tutkijoita sekä muita aihepiiristä kiinnostuneita. Taulukon 1 kolmesta viimeisestä sarakkeesta ilmenee osanottajien ilmoittama taustayhteisö siten kuin se on osanottajaluetteloon merkitty. Ensimmäinen näistä kertoo korkeakoulun, siis jonkin yliopiston tai ammattikorkeakoulun yhteisökseen ilmoittaneiden prosentuaalisen osuuden kaikista osanottajista. Seuraavaan sarakkeeseen on luokiteltu ne, joilla yhteisö on esimerkiksi jokin yritys, valtion laitos, kunta, oma firma tai SKTL tai joilla osallistujaluettelon tässä kohdin on lukenut ammattina kääntäjä tai tulkki. Viimeisessä sarakkeessa ovat ne, joista ei ole mitään taustatietoa. Joissakin tapauksissa luokittelu on jouduttu tekemään sähköpostiosoitteen perusteella.

Yliopistoista osanottajia – opettajia, tutkijoita, perus- ja jatkotutkinto-opiskelijoita – on ollut 54–79 %, keskimäärin 63 % eli kaksi kolmesta kävijästä. Ammattikorkeakouluista ilmoittautuneita on ollut kahdesti poikkeavan suuri määrä, 23 % (2003) ja 19 % (2005), mikä johtuu viittomakielentulkki-kouluttajien ja -koulutettavien senkertaista symposiumitarjontaa koskevasta suuresta kiinnostuksesta; muutoin amk-osallistujia on ollut 2–9 %. Yrityksistä ja vastaavista tulevien määrä on sekin vaihdellut paljon, 9–36 %, keskimäärin kuitenkin yli 20 % eli joka viides ilmoittautunut, ja tämän ryhmän osallistumisluvut osoittavat hienoista kasvua. Se että kävijöiden enemmistö on käänös- ja tulkkausalaan tutkimuksen, opetuksen tai opiskelun näkökulmasta edustavia, on odotuksenmukaista. Odotuksenmukaista on myös alan käytännön edustajien osallistuminen, heidän ovat yksi KäTu-kohderyhmistä. Kiintoisaa ja erityisen ilahduttavaa on näin havaita, että KäTun alkuperäiseen toiminta-ajatukseen kirjattu tavoite KäTusta teorian ja käytännön kohtaamisen ja vuoropuhelun synnyttäjänä ja edistäjänä ei ole jäänyt pelkän tavoitteen asteelle. Ilahduttavaa on samoin se, että symposiumi on alusta lähtien toiminut myös puhuttujen ja viitottujen kielten opettajien, opiskelijoiden ja tutkijoiden kohtaamispaikkana.

Seuraava taulukko antaa toisen näkökulman symposiumeihin ilmoittautuneisiin, nimitäin KäTu-harrastuneisuuden:

Taulukko 2. KäTu-symposiumien osallistujat 2003–2012 / eri symposiumeissa käyneet.

Symposiumikaupunki	Ilmoittautuneita		Ilmoittautumiskertoja	Ilmoittautuneita	
Turku 2003	133 (+ 58)	1 088 eri ilmoittautumista 592 eri ilmoittautujaa	10	5	4,5 % 2,0 % 4,5 % 8,5 % 16,0 % 64,5 %
Tampere 2004	94		9	2	
Kouvola 2005	108		8	6	
Savonlinna 2006	92		7	5	
Vaasa 2007	104		6	9	
Turku 2008	87 (+ 28)		5	10	
Tampere 2009	146		4	27	
Helsinki 2010	167		3	51	
Joensuu 2011	70		2	95	
Vaasa 2012	87		1	382	

Kymmenen vuoden symposiumilistoista on löydettävissä kaiken kaikkiaan 1 088 ilmoittautumista. Tämä tarkoittaa sitä, että 1 000 ilmoittautuneen raja ylitettiin laskennallisesti Joensuussa vuonna 2011 ja on faktisesti ylitetty Vaasassa vuonna 2012, sillä joka vuosi ilmoittautuneista joku on aina jäänyt tulematta. Yli tuhannen ilmoittautunutta antaa KäTu-symposiumisarjalle yhden juhlimisen aiheen lisää!

Jos jollekulle on sitten jäänyt se mielikuva, että KäTussa on aina samat osanottajat, mielikuva on **osin** oikea, mutta vain osin. Vaikka ilmoittautuneita onkin ollut nuo 1 088, heissä eri henkilöitä on vain 592 (ks. taulukko 2). Kun kaikkien ilmoittautuneiden ryhmää tutkii tarkemmin, huomaa että vaihtuvuus on ollut itse asiassa suurta: taulukon 2 kolmen viimeisen sarakkeen mukaan yhden kerran ilmoittautuneita on kaikista ilmoittautuneista 382 (64,5 %), siis kaksi kolmesta. Tätä tulosta saattaa olla hieman vaikea tulkita ja selittää: toisaalta uusi osallistuminen ei tunnu innostavan, mutta toisaalta aivan uusia osallistujia tulee jatkuvasti, ja sitten on vielä niitä uskollisia, jotka osallistuvat silloin, kun symposiumi tauon jälkeen pidetään taas omassa yliopistossa tai omassa kaupungissa. Taulukko 2 kertoo myös siitä, että KäTusta on tullut elämäntapa niille, jotka ovat osallistuneet vuodesta toiseen tai lähes vuodesta toiseen. Kaikkina 10 kertana mukana olleita on laskelmien mukaan 5 ja 9 kertaa osallistuneita 2.

Edellä on valotettu sitä, keitä KäTussa-kävijät ovat kokonaismäärältään, vuosittaiselta luvultaan, taustayhteisöltään sekä KäTu-harrastuneisuuden asteeltaan. Vaikka emme ehkä pystykään tarjoamaan kokokuvaa, tuloksista on saatu esiin ainakin jo vähän kävijäprofiilia. Seuraavassa alaluvussa kävijöitä tarkastellaan yhdessä mahdollisessa lisäroolissaan, symposiumipuhujina.

4.2 Puhujat

”Symposiumiin toivotaan puhujiksi kääntäjiä, tulkkeja, kääntäjien ja tulkkien kouluttajia sekä heidän toimintansa tutkijoita”, todetaan esimerkiksi vuoden 2008 symposiumikutsussa.

Puhujien saamiseksi kullakin KäTulla on ollut järjestäjien valitsema **teema**. Teemaksi ovat näin päätyneet tekijät eli kääntäjät (*Savonlinna 2006: Kääntäjä keskiöön*), tuotteet eli käännökset (*Vaasa 2007: Käännös tiedon välittäjänä*), tekemisen eli tulkkauksen ja kääntämisen kontekstit (*Vaasa 2012: Tulkkkaus, kääntäminen ja yhteiskunta*) sekä tekijöitten tuottaminen eli kääntäjänkoulutus (*Turku 2008: Näkymiä kääntäjien koulutukseen*). Laajoja perspektiivejä ovat teemoina tarjonneet tutkimus Suomessa (*Turku 2003: Käännöstutkimus Suomessa*) ja tutkimus yleisemmin (*Kouvola 2005: Kääntämisen kentät*), fokusoidumpia puolestaan sosiologiset tarkastelutavat (*Tampere 2004: Kääntämisen sosiologia*) ja transnationaalinen näkökulma (*Tampere 2009: Transnationaalisuus*). Myös tutkimuksenteon metodologiset erityiskysymykset (*Helsinki 2010: Metodologia*) ja monitieteisyyden haasteet (*Joensuu 2011: Monitieteisyys – mitä se on?*) on nostettu teemoiksi.

Jokaisessa KäTussa on ollut plenaari- ja sektioesitelmää, muutamassa myös tutkimuksesta kertovia seinälehtiä eli postereita ja ensimmäistä lukuun ottamatta työpajoja, paneeleita tms. Seuraavassa näitä esityksiä tarkastellaan ryhmittäin.

Eri vuosien **plenaaristit** eli kutsutut puhujat ja heidän aiheensa ovat seuraavassa koonnissa:

Taulukko 3. KäTu-symposiumien plenaristit 2003–2012 aiheineen ja kommenttipuheenvuoron pitäjineen.

Turku 2003	Andrew Chesterman , <i>Onko käännöstiedettä olemassa – Does translation theory exist?</i> – Kommenttipuheenvuoro: Jorma Tommola Anna-Riitta Vuorikoski , <i>Ensin oli käytäntö</i>
Tampere 2004	Andrew Chesterman & Liisa Tiittula , <i>Kääntämisen sosiologia – mitä se on?</i> Mikko Lehtonen , <i>Kääntäminen multimodaalisessa kulttuurissa</i>
Kouvola 2005	Andrew Chesterman , <i>Fields of the Future – Kääntämisen tulevaisuuden kentät</i> Lauri Carlson , <i>Monikielinen kieliteknologia: kotiteollisuudesta kieliteollisuutta</i>
Savonlinna 2006	Riitta Jääskeläinen , <i>Missä se kääntäjä on? Kääntäjän asema käännöstieteessä ja työmarkkinoilla</i> Kaisa Koskinen , <i>Tekijä esiin! Kääntämisen sosiologia ja tutkimuksen uudet haasteet</i>
Vaasa 2007	Kimmo Pietiläinen , <i>Käännös suomen kehittäjänä</i> Sirkku Aaltonen , <i>Terra Incognita: Näkökulmia tietokirjallisuuden käännöskäytäntöihin ja niiden tutkimukseen</i> Yves Gambier , <i>Les métiers de la traduction: Internationalisation des pratiques, internationalisation des formations</i> – Täydentävä puheenvuoro: Erkka Vuorinen
Turku 2008	Outi Paloposki , <i>Kääntäjät, koulutus ja kansanvalistus</i>
Tampere 2009	Pertti Alasuutari , <i>Transnational Interaction in World Culture</i> Michael Cronin , <i>Translocal Perspectives: Towards a Translation Politics of Micro-Modernity</i>
Helsinki 2010	Gyde Hansen , <i>Integrative Description of Translation Processes</i> Andrew Chesterman , <i>The Space between the Data and the Concepts</i>
Joensuu 2011	Pekka Kujamäki , <i>Sota, käännöskulttuurit ja toimijuus</i> Susanna Göpferich , <i>From multidisciplinary to transdisciplinarity</i>
Vaasa 2012	Gun-Viol Vik-Tuovinen , <i>Ihanteesta todellisuuteen, todellisuudesta ihanteeseen</i> Ritva Hartama-Heinonen, Outi Paloposki & Leena Salmi , <i>Kävijät, puhujat, järjestäjät</i>

Toinen plenaristeista on perinteisesti edustanut järjestävää yliopistoa, toinen plenaristi on voinut tulla samasta yliopistosta mutta eri tieteenalalta tai eri yliopistosta mutta käännöstieteestä. Kolmena vuonna (2009–2011) on ollut ulkomainen plenaristi. Vain yhtenä vuonna (2007) plenaristina on ollut kääntämisen käytännön edustaja. Plenaristit ovat käsitelleet pääasiallisesti kulloisenkin kokoontumisen teemaa.

Kulloisestakin teemasta ovat voineet puhua myös **sektioesitelmien pitäjät**, mutta kuten asia on tavattu esitelmointikutsuissa ilmoittaa, ”symposiumin perinteitä noudattaen myös muut kääntämiseen ja tulkkaukseen sekä niiden tutkimukseen liittyvät aiheet ovat tervetulleita”. Oletettavasti Suomen koko käännös- ja tulkkaustutkimuksellinen kirjo on näin vuosien mittaan voinut päästä esille ja on tullutkin esittäytymään – ja se on tietysti ollut tarkoituksena. Samalla symposiumivieraat ovat voineet seurata myös useiden väitöskirjaprojektien etenemistä ja valmistumista, mikä sekin on ollut KäTujen osatavoitteena.

Eri esitystyyppien määrät on poimittu taulukkoon 4 symposiumikansioissa olleista ohjelmista. Kuten osallistujamäärät, myös sektioesitelmämäärät ovat vaihdelleet; esitelmää on vuosittain ollut keskimäärin kolmisenkymmentä.

Taulukko 4. KäTu-symposiumit 2003–2012 / esitelmä-, posteri-, työpaja- ja paneeli- määrät sekä sektioesitelmien kielet.

Symposiumikaupunki	Plenaari- esitelmää	yhteensä	Sektioesitelmää				Poste- reita	Työpaja, paneeleita ym.
			suomi	ruotsi	englanti	saksa		
Turku 2003	2	34	28	3	3			
Tampere 2004	2	25	22	1		2	1	
Kouvola 2005	2	31	23	2	4	2	1	
Savonlinna 2006	2	30	22	2	5	1	1	
Vaasa 2007	2	25	17	2	5	1	1	
Turku 2008	2	16	10	1	4	1	4	
Tampere 2009	2	47	25	2	18	2	4	
Helsinki 2010	2	43	16		27		10	
Joensuu 2011	2	34	29		5		1	
Vaasa 2012	2	27	24		3		6	

Taulukossa 4 sektioesitelmistä on annettu ohjelmiin perustuvat lukumäärät, yhteensä 312 esitelmää. Abstraktivihkoista eli hyväksytyistä tiivistelmistä laskettu määrä on suurempi, 320, mutta ero ei ole juurikaan mainittava. Tässä ainoana varsinaisena poikkeuksena on Helsingin KäTu2010, joka valitettavasti kärsi Islannin tulivuorenpurkauksista ilmaan nousseiden tuhkapilvien lentoliikenteelle aiheuttamista ongelmista. Jos tuhkapilvet olivatkin ennalta odottamattomia, KäTun tavaramerkkinä on tavattu pitää toista sääilmiötä: kuu kiurusta kesään, puolikuuta peipposesta, mutta sitä ennen KäTuna takatalvi.

Sektioesitelmää voi tarkastella lähemmin ensinnäkin esitelmäkielten kannalta. Symposiumien kulloinenkin työkielivalikoima on saattanut hieman vaihdella, ja joissakin KäTuissa on ollut tarjolla myös tulkkaus. Pääasiallinen esitelmäkieli on ollut suomi, sillä esityksistä 69 % on pidetty suomeksi. Tuo luku voisi olla suurempikin. Vuosina 2009 ja 2010 KäTuissa oli nimittäin aiempaa enemmän ulkomaisia osanottajia, jolloin englanniksi pidettyjä esitelmää oli huomattava määrä, ja se taas osaltaan on kasvattanut englannin prosenttiosuutta (yht. 24 %). Helsingissä 2010 lisäksi erityisesti toivottiin, että myös suomeksi puhua aikoneet käyttäisivät englantia, minkä monet sitten tekivätkin. Myös toista kansalliskieltämme, ruotsia, on käytetty (4 %), mutta lähes yhtä vähän kuin saksa (3 %).

Taulukossa 5 on puhujista lisää kvantitatiivista tietoa, nyt abstraktivihkoista poimittuna. Tämän vuoksi taulukko ei kerro **todellista** puhujamäärää, jota määrää on itse asiassa aika mahdotonta edes saada selville, koska viime hetken peruutuksia yleensä tulee, jolloin ohjelmaankaan merkityt tiedot eivät enää päde.

Taulukko 5. KäTu-symposiumit 2003–2012 / puhujamäärät ja sektioesitelmäkerrat.

	Esitelmäkertoja/ sektioesitelmät		Eri kävijäkerrat (ks. taulukko 2)	
320 hyväksyttyä sektioesitelmä- abstraktia 358 tutkijalta	10	1	}	9 %
	9			
	8	1		
	7	3		
	6	6		
↓ 189 eri puhujaa (ple- naristeja ja sektio- esitelmöijä)	5	5	}	6,5 %
	4	15		
	3	11		
	2	27		
	1	111		
			8 %	4,5 %
			6 %	8,5 %
			15 %	16,0 %
			62 %	64,5 %

Kymmenen symposiumivuoden abstraktivihkoissa on yhteensä 320 hyväksyttyä sektioesitelmäabstraktia, joiden lähettäjinä on ollut 358 tutkijaa. Näissä tutkijoissa on ollut 180 eri henkilöä ja jos ne plenaristit, jotka eivät ole pitäneet sektioesitelmiä, vielä lasketaan mukaan, puhujamäärä nousee 189:ään. Yhteisesitelmän pitäjät on laskettu kukin erikseen, mikä selittää sen, että tutkijoita on abstraktien määrään nähden enemmän; yhteisesitelmiä on ollut yhteensä 34, siis joka kymmenes esitys. Kun KäTuja on kymmenen, esitelmäkertoja voisi olla puhujaa kohden kymmenen tai enemmänkin, sillä esitelmämäärää ei ole rajoitettu. Silti kymmenen sektioesitelmää pitäneitä on vain 1, kun taas vain yhden esitelmän pitäneitä on 111 (62 %). Mitä tästä voi päätellä?

Kun tietoja verrataan niihin, jotka Fred Karlsson (2004: 429–430) sai tarkastellessaan Kielitieteen päivien 32-vuotista taivalta, huomataan, että niin Kielitieteen päivillä kuin KäTussa yhden esitelmän pitäjiä on ollut suunnilleen sama osuus (56 % / 62 %). KäTu ei siis vaikutakaan olevan poikkeus, joskin tarkastellut seminaarimäärät ja ajanjaksot ovat eripituisia (30 seminaaria 32 vuodessa ja 10 seminaaria 10 vuodessa). KäTun osalta on vielä mainittava, että yhden tai useamman esitelmän pitäneiden osuudet ovat yllättäen samansuuntaisia kuin edellä esiteltyt, KäTuun yhden tai useamman kerran osallistuneiden osuudet, osin vieläpä muutaman prosentin erolla. Se että puhujat vaihtuvat, takaa tietysti osaltaan KäTu-tarjonnan uudistuvuuden ja siten myös symposiumisarjan uskottavuuden. – Plenaari- ja sektioesitelmistä vielä tarkemmin artikkelimme luvussa 5.1.

Posterit ovat tulleet ohjelmaan vasta viime vuosina. Seuraavassa on kuvaa Turun vuoden 2008 symposiumista:

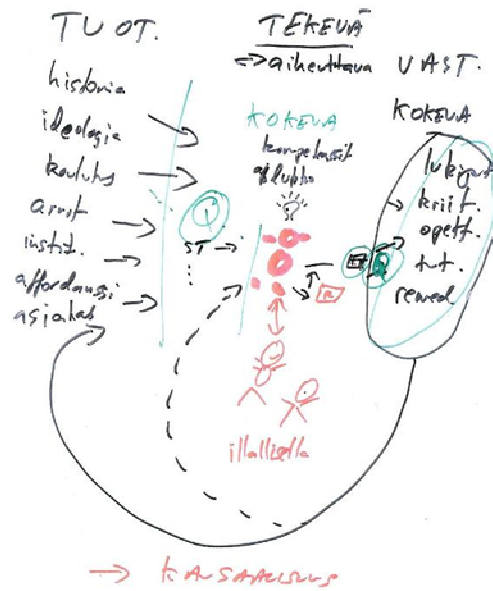
Kuva 2. Tutkija valmiina esittelemään posteriaan. Kuva: Leena Salmi.

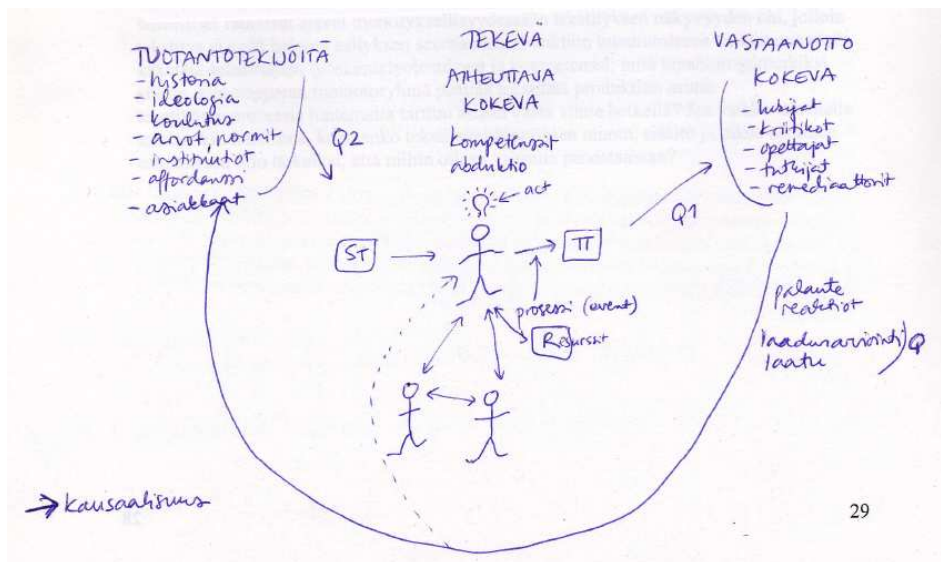
Työpajat, paneelit, teemakeskustelut ja yhteistyökokoukset sitä vastoin ovat olleet lähes koko ajan ohjelmassa (ks. taulukko 4 edellä). Ne ovat heijastelleet sitä, mikä kulloinkin on ajankohtaista ja mikä keskusteluttaa kääntämisen ja tulkkauksen käytännön, koulutuksen ja teorian edustajia. Puhuttujen ja viitottujen kielten tulkkaus on ollut keskeinen aihepiiri: *Kouvola 2005: Puhutun kielen ja viittomakielen tulkkauksen yhteistyöfoorumi*; *Vaasa 2007: Tulkkauksen yhteistyökokous*; *Tampere 2009: Tulkkauksen kilpailutus – missä, mihin ja miten ollaan menossa*. Käytäntö ja kentän ääni ovat nekin kuuluneet omissa työpajoissaan: *Turku 2008: Kääntämisen arviointi*; *Helsinki 2010: Tietokirjallisuuden suomentamisesta*; *Helsinki 2010: Multimodality in Translation*; *Jonsuu 2011: "Haloo, haloo! Kentällä tuulee, kuuleeko torni!? Tornin huojuu, tietääkö kenttä?!"*; *Vaasa 2012: Who owns English? Idiom vs. Function*. Koulutus on luonnollinen keskustelun kohde, koska mukana on paljon kouluttajia: *Tampere 2004: Kaksiporlaiseen tutkintojärjestelmään siirtyminen*; *Savonlinna 2006: Kääntäjänkoulutuksen yhteydessä opiskelijoilla teetetävät todelliset toimeksiannot*; *Turku 2008: Hyvät käytännöt tulkkauksen opetuksessa*. Mutta jotakin erityistä ajastamme kertoo se, että koulutuksesta nimenomaan sen tulevaisuus puhuttaa työpajoissa kerrasta toiseen: *Vaasa 2007: Kääntäjänkoulutuksen tulevaisuus ja rakennemuutokset*; *Turku 2008: Viittomakielen tulkikoulutuksen tulevaisuus*; *Turku 2008: Kääntämisen ja tulkkauksen koulutuksen tulevaisuus*; *Vaasa 2012: Tulkkaus koulutus Suomessa nyt ja tulevaisuudessa*.

Viimeisenä puhujiin liittyvänä seikkana on mainittava **plenaariesitelmien kommenttipuheenvuorot** sekä symposiumisarjan alkuvuosina esitetyt kulloisenkin **symposiumin antia koskeneet yhteenvedot**. Näistä jälkimmäisistä on olemassa yksi erityinen, tarkasti vaalittu muistoesine: postikortti, joka on tehty Andrew Chestermanin Tampereella 2004 piirtoheitinkalvolle vapaasti sommittelemasta yhteenvedosta, sekä toinen, mutta yhtä tarkasti vaalittu muisto, nimittäin jatko-opiskelijan muistiinpanot mainitusta yhteenvetokalvosta:

Kuva 3. KäTu-symposiumien jälkeensä jääneet paperit: Andrew Chestermanin yhteen-
 vetopuheenvuoron piirtoheitinkalvosta tehty postikortti sekä puheenvuoron
 aikana abstraktivihon takakanteen tehdyt muistiinpanot (Leena Salmi).

AR

29

Yhteenvedo tuo selkeästi esiin tuonkertaisen KäTun tieteellisen annin, toisaalta nostaa esiin myös hyvin tärkeän puolen: kollegoiden tapaamisen esimerkiksi illallisella. Vaikka KäTu on ensisijaisesti tieteellinen kokoontuminen, se on aina ja ehdottomasti myös sosiaalinen tapahtuma.

4.3 Järjestäjät

KäTu-symposiumin järjestäjätahot ovat alusta asti olleet SKTL:n V jaosto sekä kukin kääntäjiä kouluttavista yliopistoista vuorollaan, käytännössä yliopiston kääntäjänkoulutusyksikkö. Ensimmäisen KäTu-symposiumin käytännön järjestelyistä vastasi pienehkö järjestelytoimikunta, johon kuuluivat V jaoston luvussa 3.2 mainitut yhteyshenkilöt eri yliopistoissa sekä jaoston puheenjohtaja:

- Mona Enell (Vaasa)
- Ritva Hartama-Heinonen (HY/Kouvola)
- Jarmo H. Jantunen (JoY/Savonlinna)
- Satu Leinonen (V jaoston puheenjohtaja, Tampere)
- Outi Paloposki (Kotus/HY)
- Leena Salmi (Turku)
- Päivi Stöckell (Tampere)
- Laura Tuominen (HY/Helsinki)

Langnetin KäTu-ohjelman ohjaajat suhtautuivat tykönsä jokseenkin skeptisesti koko symposiumiin, mutta – viisaiden vanhempien tapaan – eivät hiiskuneet ajatuksistaan, ja tunnustivat epäilleensä tuleeko tuosta mitään vasta sitten, kun ensimmäinen symposiumi osoittautui onnistuneeksi. Me kokemattomat jatko-opiskelijat ja yksi vastaväitellyt puolestaan emme osanneet pelätä tai kauhistella järjestelytyön määrää, kun vain harva meistä oli ollut järjestämässä mitään vastaavaa.

Seuraavasta symposiumista (Tampere 2004) alkaen järjestelmäksi vakiintui ns. kahden ”kerroksen” järjestelytoimikunta: ns. ”sisäpiiri” eli järjestävässä yliopistossa toimiva paikallinen toimikunta, sekä ”ulkopiiri”, johon kuuluu edustaja jokaisesta kääntäjiä kouluttavasta yliopistosta (useimmiten V jaoston yhteyshenkilö) ja jaoston puheenjohtaja. Sisäpiiri informoi jaoston puheenjohtajaa järjestelyjen etenemisestä, ja tämä on yhteydessä liiton toimistoon ja hallitukseen, jonka jäsen hän on. Viime kädessä symposiumin taloudesta vastaa SKTL, mutta peruseriaate on, että jokainen symposiumi rahoitetaan osanottajamaksuilla ja mahdollisilla avustuksilla. Liiton toimisto hoitaa myös ilmoittautuneiden laskutuksen.

Sisä- ja ulkopiirin tehtävät on määritelty dokumentissa, jota päivitetään tarpeen mukaan ja kierrätetään järjestäjätaholta toiselle. Sisäpiiri vastaa käytännön asioista paikan päällä ja ulkopiiri seminaarin ”suurista linjoista”. Sisäpiiri esimerkiksi ehdottaa symposiumille teemaa tai useita vaihtoehtoisia, ja ulkopiiri hyväksyy tai valitsee teeman. Ulkopiiri toimii myös tieteellisenä toimikuntana eli vastaa esitysten hyväksymisestä.

Kahden ”kerroksen” järjestelytoimikunta ja V jaoston puheenjohtajan mukanaolo on taannut symposiumijärjestelyille sekä jatkuvuutta että dynaamisuutta. Ulkopiiri on säilynyt kutakuinkin samana, jolloin toimintatavat ja -käytänteet ovat voineet vakiintua,

mutta suuremman työn tekevät, käytännön järjestelyistä vastaavat henkilöt vaihtuvat vuosittain ja näin vastuu käytännön järjestelyistä tulee yksittäisen ihmisen osalle vain joka viides vuosi. Samalla saadaan järjestelyihin uusia ideoita.

Järjestelytoimikunnan lisäksi symposiumin sujuvuudesta ja toiminnasta vastaavat myös sektioiden puheenjohtajat, jotka pitävät osaltaan huolta aikataulusta ja virittävät keskustelua esitysten jälkeen. Puheenjohtajina on toiminut paitsi järjestelytoimikunnan jäseniä ja paikallisten yliopistojen henkilökuntaa, myös suuri joukko muita esitelmöitsijöitä. Joka symposiumissa on ollut myös mukana perustutkinto-opiskelijoita avustamassa, jotkut harjoittelemassa tulkkausta konferenssitilanteessa, ja muut avustamassa käytännön asioissa kuten salien varustuksessa, kävijöiden opastuksessa ja valokopioinnissa. Näin myös opiskelijoille voidaan antaa ”maistiais” konferenssitunnelmasta ja kenties sytyttää kipinää omankin tutkimuksen tekemiseen jonain päivänä.

KäTu-symposiumeissa on tietyt vakiintuneet osat, vaikka koostumus vaihtelee hieman vuosittain. Symposiumia avaamaan pyydetään yleensä mukaan sekä liiton että tiedekunnan edustaja; ohjelmassa on – kuten tieteellisissä seminaareissa yleensä – plenaariesitelmää ja lyhyitä, 20 minuutin esitelmää sekä paneelikeskusteluja, työpajoja ja postereita. Näitä käsiteltiin edellä luvussa 4.2. Esillä on myös ollut käänösalan yritysten ja järjestöjen ständejä, esimerkiksi vuosina 2008 Turussa ja 2010 Helsingissä. Ohjelmaan sisältyy lisäksi opettajien ja tutkijoiden jaoston kokous sekä illanvietto. Alkuvuosina symposiumin yhteydessä pidettiin myös tulkkauksen yhteistyöfoorumi.

5 Mitä KäTu merkitsee?

KäTu on kansainvälisesti ainutlaatuinen tapahtuma. Suomessa kääntämisen tutkijat ovat harvinaisen hyvin verkostoituneita keskenään, ja vuosittaiset symposiumit ovat herättäneet kiinnostusta muuallakin: esimerkiksi Tampereen KäTu-symposiumista raportoitiin *Across Languages and Cultures* -lehdessä (Pusztai-Varga 2009). Monissa maissa on vakiintuneita seminaarikäytäntöjä esimerkiksi jatko-opiskelijoille, mutta ei ole aivan tavallista, että käännöstutkijat kokoontuvat näin laajalti, monipäisesti ja säännöllisesti yhteisiin tapahtumiin.

5.1 Käännöstieteen teemoja KäTun kautta nähtyinä

KäTun tieteelliset painopisteet ovat osittain määrittäneet itse kunkin symposiumia järjestävän yliopiston hahmottelemista teemoista, mutta ne ovat olleet myös laajempia ja yleisempiä kuin yksittäiset symposiumiteemat, ja symposiumiin ovat aina olleet tervetulleita myös aivan muista kuin juuri senhetkiseen teemaan osuvista aiheista kiinnostuneet tutkijat. Toistuvasti esille nousseita paneelien, työpajojen ja sektioiden aiheita ovat olleet kääntäjien koulutus (joka oli myös vuoden 2008 symposiumin teema) ja kääntäjän ammatti ja asema eri aikoina. Monet symposiumiteemoista ovat olleet tarkoituksellisen väljiä; näin esimerkiksi Kouvolan 2005 symposiumin ”Kääntämisen kentät” mahdollisti sekä erilaisten kääntämisen alojen ja alueiden tutkimuksen esittelyä että monenlaisia teorianäkemyksiä, sen lisäksi että teema viittaa Kouvolan käännöstieteen laitoksen fyysiseen sijaintiin entisellä armeijan sotilaskentällä. Kääntämisen kentät, samoin kuin edellisvuoden Tampereen ”Kääntäjä keskiöön” -teema, korostivat myös osaltaan kääntämisen yhteiskunnallista ulottuvuutta: millä kentillä kääntäjät ja tulkit toimivat ja min-

käläisiä sosiaalisia ja yhteiskunnallisia verkostoja on olemassa. KäTu-teemat siis osaltaan heijastavat ja myös ennakoivat tieteenalaa ja sen uusia suuntia; onhan kääntämisen sosiologia ollut Suomessa vahvaa juuri 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen keskivaiheilta saakka.

Helsingin metodologia-teema vuonna 2010 ja Joensuun (Itä-Suomen yliopisto) monitieteisyyteen keskittyvä symposiumi 2011 poikkesivat aiemmista keskittymisessään ei niinkään tutkimuskohteisiin vaan tutkimisen tapaan, metodeihin ja monitieteisyyteen. Näiden aiheiden yhteydessä toki pystyi käsittelemään erilaisia aihepiirejä, ja toisaalta metodeita ja tieteidenvälisyyttä on käsitelty säännöllisesti myös muissa symposiumeissa eri esitysten yhteydessä.

Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimus on toisaalta monitieteisyydessään ja toisaalta sidoksisuudessaan koulutuksen ja käytännön kysymyksiin sellainen tieteenala, joka ammentaa erittäin monesta suunnasta. Nämä suunnat ovat myös näkyneet KäTu-symposiumin aihepiireissä. Esityksissä on ammennettu perinteisten kielen- ja kirjallisuudentutkimuksen lisäksi esimerkiksi historian tutkimuksesta, kognitiotutkimuksesta, pedagogisista teorioista ja yhteiskuntatieteistä. Plenaristeja on käännös- ja tulkkaustutkimuksen lisäksi ollut kirjallisuustieteestä (Mikko Lehtonen 2004) ja sosiologiasta (Pertti Alasuutari 2009). Tulkkauksen tutkimus on kulkenut mukana koko KäTun ajan; plenaristeista ovat tulkkauksen tutkijoita olleet Anna-Riitta Vuorikoski (2003) ja Gun-Viol Vik-Tuovinen (2012), samoin ensimmäisen KäTun kommenttipuheenvuoron pitäjä Jorma Tommola (2003; kommenttipuheenvuoro oli Andrew Chestermanin plenaarin yhteydessä). KäTussa on myös pyritty tekemään yhteistyötä yksittäisten tapaustutkimusten yhdistämiseksi ja pohdittu metodien välisiä eroja ja sitä, miten niitä voi yhdistellä. Vuoden 2003 KäTussa pidettiin käännöskriittikkisektio, jonka esitelmöitsijät pyrkivät vuoropuheluun kritiikkitutkimuksen tuloksista. Samassa KäTussa tehtiin myös yhteistyökokeilu saman aineiston tutkimisesta eri metodeilla (Koskinen ja Westerlund 2003). Yhteisesityksiä ja työpajoja on muutenkin KäTussa ollut runsaasti.

KäTun ominaispiirteitä on ollut jatkuva kontakti kääntäjien ja tutkijoiden ja opettajien välillä. Käännöstutkimuksessa se on sekä oleellista että luontevaa, koska roolit usein myös sekoittuvat yhden ja saman henkilön toiminnassa. KäTuun osallistuneille opiskelijoille symposiumi on antanut näköaloja sekä ammatissa toimimiseen että kääntämisen ja tulkkauksen tutkimukseen. Tätä kirjoittaessa on Vaasan 2012 symposiumista ilmestynyt kaksi artikkelia Kääntäjä-lehdessä (Puskala ja Nyblom-Kuorikoski 2012, Rautaoja 2012) ja erityisesti Rautaojan artikkelissa korostetaan KäTun merkitystä opiskelijoille juuri tiedon ja tietoisuuden kasvattamiseksi omasta alasta.

5.2 MikaEL: tiedon levittäjinä Agricolan jalanjäljissä

Symposiumijulkaisu MikaEL on vakiintunut uudeksi suomalaiseksi käännöstieteen tulosten julkaisukanavaksi, ja se tuo käännöstutkimuksesta ajantasaista tietoa myös niiden saataville, jotka eivät ole päässeet itse paikalle. MikaELista on ilmestynyt tätä ennen viisi numeroa, vuosina 2007–2011. Vuoden 2012 julkaisu on siis kuudes symposiumijulkaisu.

MikaELin julkaisemisessa on ollut kaksi tärkeää periaatetta: lukijoille tiedon helppo saatavuus, ja erityisesti aloitteleville jatko-opiskelijoille ja tutkijoille matala kynnys päästä kertomaan omasta tutkimuksestaan. Saatavuudesta on pyritty huolehtimaan niin, että MikaEL ilmestyy verkossa ilmaisena julkaisuna (MikaELin ”koti” on Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton kotisivuilla), joten tieto leviää näin nopeasti eteenpäin. Matala kynnys taas rohkaisee uusia tutkijoita ja graduntekijöitä mukaan ja myös omalta osaltaan edistää tiedon nopeaa julkaisua. Tutkimus saa näin kaukupohjaa ja eri puolilla Suomea työskentelevät tutkijat viitteitä siitä, mitä muualla tehdään. Näin myös yhteistyön mahdollisuudet lisääntyvät. Lisäksi MikaEL on toimittajilleen oiva toimittajakoulu. Jokaisen julkaisun toimituskunnassa on mukana kolme henkeä, joista yksi on sen yliopiston edustaja, jossa KäTu tuona vuonna pidettiin ja toinen sellainen, joka on ollut jo aiemmin toimituskunnassa. Näin MikaELiin saadaan jatkuvuutta mutta samalla uudet toimittajat pääsevät ”töihin”.

MikaEL heijastaa laajasti KäTun sisältöjä ja teemoja. Vuosina 2007–2011 on julkaistu 5 plenaariesitelmää ja 58 sektioesitelmää sekä neljä koulutusteemaista työpajaraporttia vuoden 2008 KäTu-symposiumista. MikaELin artikkeleita on käytetty eri yliopistoissa perustutkinto-opetuksen oheislukemistoina, pääsykoeartikkeleina ja opiskelijoiden graduaiheiden vauhdittajina, sekä hyödynnetty tutkimuksessa muutenkin. Artikkelien kirjoja ei ilman tarkempaa sisällönanalyttistä erittelyä ja niiden sisältöön paneutumista pysty kattavasti esittelemään, mutta jotain sentään voi sanoa yleisesti. Esimerkiksi perinteinen käsitys käänöstutkimuksesta lähinnä kaunokirjallisiin teksteihin keskittyvänä toimintana saa huutia heti: MikaELin artikkeleista kaunokirjallisuutta käsittelee vain noin viidesosa. Yllättäen suurin osa näistä on Joensuussa pidetyn monitieteisyys-teemaisen symposiumin satoa. Toki tässä onkin huomioitava, että tutkimusaihe itsessään ei vielä kerro, minkälaista tutkimusta siitä tehdään, ja monitieteisyys kuvastaa hyvin tämänhetkistä käännetyn kaunokirjallisuudenkin tutkimuksen kenttää: käänöskirjallisuutta voi tutkia korpusmenetelmin, perinteisen lähiluvun keinoin, sitomalla kirjallisuus osaksi yhteiskunnallista viitekehystä, pohtimalla reflektiivisesti omia käänösratkaisuja, tai vaikkapa kuten Zita Kóbor-Laitinen ensimmäisessä MikaELissa vuonna 2007: yhdistämällä reseptiotutkimusta viittomakielen tutkimukseen ja Kalevalan käänntämiseen.

Mitä muuta MikaELissa sitten esitellään? Kaunokirjallisuuden lisäksi esillä on muita tekstilajeja oikeusteksteistä lehdistötiedotteisiin ja kirjeisiin; on myös katsauksia siihen, kuinka paljon käänöstekstejä ylipäättään on jokapäiväisessä arjessamme. Arkeen kuuluvat nykyisin voimakkaasti audiovisuaaliset tekstit, joiden tutkimusta on raportoitu muutamassa KäTu-esitelmässä. Tutkimusta on tehty myös poikkeus- tai erityistilanteista, esimerkiksi sodan ajan kääntäjistä ja tulkeista. Viittomakielen lisäksi on käsitelty kuvailutulkkauksia. Tulkkauksen tutkimuksesta esillä ovat olleet myös oikeustulkkaukset, konsekutiivitulkkaukset ja tulkkauksen historia. Opetusta käsiteltiin luonnollisesti Turun 2008 koulutusteemaisen symposiumin julkaisussa. Teoriaa, tutkimusta ja niiden roolia ovat käsitelleet useat kirjoittajat, esimerkiksi juuri monitieteisyyden kannalta.

Jokainen MikaEL-artikkeli avaa näkymiä moneen suuntaan: artikkelin fokus voi olla vaikkapa ns. crowdsourcing-ilmiossa, mutta aineistonvalinta tuo mukaan lokalisoinnin tutkimuksen; reaaliota voidaan tutkia perinteisen kaunokirjallisuuden lisäksi avkäänöksissä ja korpukset avaavat näkökulmia eri genreihin. Niinpä niiden luokittelu

yksioikoisesti ei ole aivan helppoa; tämä katsaus sisältöihin kuitenkin kertonee jotain kirjoittajien liikkuma-alasta.

5.3 Jatkokoulutettavasta tohtoriksi

Kuten yllä todettiin, ensimmäistä KäTua oli järjestämässä joukko melko kokemattomia jatko-opiskelijoita ja yksi vastaväitellyt tohtori. KäTu lähti liikkeelle nimenomaan nuorten tutkijoiden toiveista ja tarpeista jatkaa yhteistyötä, joka oli alkanut jatkokoulutuksen merkeissä ja tuonut eri puolilla Suomea asuville väitöskirjantekijöille hyötyä ja huvia. Nyt kun valtakunnallinen tohtorikoulutusyhteistyö ainakin tutkijakoulu Langnetin muodossa on tulossa tiensä päähän, yhteistyölle on entistä enemmän kysyntää. Jo pitkään KäTun yhteyteen on ollut luontevaa sovittaa myös erilaisia jatkotutkimustapaamisia, ja näin tullaan varmasti tekemään jatkossakin. KäTu on aina koonnut yhteen runsaasti väitöskirjantekijöitä: ensimmäisessä, vuoden 2003 KäTussa oli runsaasti jatko-opiskelijoita esittelemässä kuka missäkin vaiheessa olevaa väitöskirjatutkimustaan. Kymmenessä vuodessa näistä ensimmäisen KäTun väitöskirjaopiskelijoista on tohtoroitunut 16. Sekä vasta tohtoroituneet että pidemmän uran tehneet ovat yhtä lailla KäTun kävijöitä edelleen; sen todistavat osanottajaluettelot. KäTu on ollut erinomainen tohtorikoulu, mutta se on ollut monille vielä enemmän: se on teorian ja käytännön, työn, tutkimuksen ja ammatin leikkauspinta. KäTua toivottiin tarjoamaan kohtauspaikka, jossa keskustella ja viritellä yhteistyötä sekä saada ja antaa palautetta. Nämä yleiset tavoitteet ovat suomalaisen käännöstieteen kannalta olleet hyvin merkittäviä, ja KäTun kautta on moni löytänyt apua ja yhteistyötä tarpeen tullen. Jos KäTu on kansainvälisesti katsottuna laaja katselmus alan tutkimukseen, on se merkittävä myös tutkimuksen ja ammatin vuorovaikutuksen vuoksi.

6 Loppusanat

Niin kuin kaikkeen toimintaan, myös KäTuun sisältyy kysymys jatkuvuudesta ja tulevaisuudesta; edellähän on voitu esitellä ainoastaan alkua ja jo toteutunutta, toisin sanoen mennyttä. Symposiumisarja lähti liikkeelle pienen jatko-opiskelijaryhmän kokemasta tarpeesta saada ensinnäkin itselle ja muille jatko-opiskelijoille ja sitten vielä koko Suomen käännös- ja tulkkaustieteelliselle tutkimukselle oma esittelyfoorumi. Tämä jälkikäteen ajatellen uhkarohkeakin hanke on vuosien mittaan osoittautunut tarpeelliseksi ja hedelmälliseksi alan tohtorikoulutettavien näkökulmasta, ja KäTu on lisäksi vakiinnuttanut laajemminkin paikkansa Suomessa tehtävän käännös- ja tulkkaustutkimuksen vuosittaisena katselmuksena.

Symposiumin eräänlaisena spin-offina on syntynyt V jaostolle toinenkin säännöllisesti järjestettävä tapahtuma, syysseminaari, jota on järjestetty vuodesta 2008 alkaen. Myös se on nyt tehnyt täyden kierroksen kaikissa kääntäjäyliopistoissa (Tampere – Joensuu – Vaasa – Turku – Helsinki) ja palaa vuonna 2013 Tampereelle. Syysseminaari on elokuun lopulle sijoittuva yksipäiväinen tapahtuma, ja sen aiheet ovat koulutukseen ja opetukseen liittyviä.

KäTu-symposiumien voi odottaa jatkuvan, jos kymmenen vuotta toiminut kolmikanta säilyy, siis jos (1) Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ja erityisesti sen viides eli opettajien ja tutkijoiden jaosto sekä Suomen kääntäjänkoulutuksesta huolehtivat yliopistot

vastedeskin katsovat KäTu-toiminnan tarkoituksenmukaiseksi ja edistämisen arvoiseksi ja jos edelleenkin löytyy muita yhteistyötahoja, jotka pitävät KäTun tukemista mielekkäänä. Toiminta jatkuu, jos symposiumeihin tulee (2) kääntäjiä ja tulkkeja sekä (3) käännös- ja tulkkaustutkijoita, siis jos ylipäätään tulee osallistujia niin kuin tähänkin asti, esitelmän kanssa tai ilman esitelmää – kaikkia niitä, jotka ovat pitäneet ja toivottavasti myös vastaisuudessa pitävät niin kääntämistä ja tulkkausta kuin niihin eri tavoin liittyvää tutkimusta elintärkeänä. Vaikka tutkimus on viime kädessä yksilölaji, se vaatii myös joukkueita ja erilaisia kokoonpanoja sekä lisäksi kannattajia ja tukijoita. Kaikkien panosta tarvitaan tieteen kutsutussa toiminnassa.

KäTu-aineisto

Järjestelyorganisaation yhteydenpito (kokoontumiset, sähköpostikirjeenvaihto ja muu aineisto) vuosilta 2001–2012.

Käännöstiede 2000-luvulle -teemapäivä Vaasassa 2002 sekä KäTu2003–KäTu2012 -symposiumit.

Kääntäjä – Översättaren -lehdessä 2003–2012 julkaistut symposiumiraportit.

MikaEL – Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu – Electronic proceedings of the KäTu symposium on translation and interpreting studies. Vol. 1–5. 2007–2011. Luettavissa osoitteesta <http://www.sktl.fi/toiminta/seminaarit/mikael-verkkojulkaisu/>

Symposiumimateriaalit (kiertokirjeet ja esitelmöintikutsut sekä abstraktivihkot, osallistujalistat ja ohjelmat) vuosilta 2003–2012.

Kirjallisuuslähteet

Hartama-Heinonen, Ritva, Paloposki, Outi & Salmi, Leena 2012. Kymmenen vuotta KäTu-symposiumeja. *Kääntäjä – Översättaren* 2/2012, 25.

Karlsson, Fred 1997. *Yleinen kielitiede Suomessa kautta aikojen*. Julkaisuja No. 28. Helsinki: Helsingin yliopisto, Yleisen kielitieteen laitos.

Karlsson, Fred 2003. Kielitieteet. Teoksessa: Päiviö Tommila & Aura Korppi-Tommola (toim.) *Suomen tieteen vaiheet*. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus / Helsinki University Press & Tieteellisten seurain valtuuskunta, 179–184.

Karlsson, Fred 2004. Kielitieteen päivien vaiheet 1972–2003. *Virittäjä* 3/2004, 427–433.

Karlsson, Fred & Enkvist, Nils Erik 2000. Kielitieteet. Teoksessa: Päiviö Tommila (päätoim.) *Suomen tieteen historia 2. Humanistiset ja yhteiskuntatieteet*. Porvoo, Helsinki & Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö, 225–295.

Koskinen, Kaisa & Hanna Westerlund 2003. Ristiriitoja vai ristipölytystä? Kvalitatiivisen tekstianalyysin ja kvantitatiivisten korpusmenetelmien rinnakkainelön tarkastelua. Esitelmä. *I Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumi*, Turku 4.–5.4.2003.

Puskala, Jaana & Heidi Nyblom Kuorikoski 2012. KäTu 2012 – tulkkaus, kääntäminen ja yhteiskunta. *Kääntäjä – Översättaren* 4/2012, 14–15.

Pustzai-Varga, Ildikó 2009. KäTu 2009 – Transnationality VII Symposium on Translation and Interpreting. *Across Languages and Cultures* 10:2, 295–297.

Rautaoja, Turo 2012. KÄTU ensikertalaisen silmin. *Kääntäjä – Översättaren* 4/2012, 16.

Salmi, Leena & Jantunen, Jarmo 2001. Käännöstieteellistä toimintaa virkistämään. *Kääntäjä – Översättaren* 7/2001, 12–13.

¹ Alkuvaiheessa kylläkin esitettiin kysymys, miksi vain *kääntäminen* ja *tulkkaus* (sekä tavallaan myös *tutkimus*) ovat luettavissa lyhenteestä *KäTu*, miksei tasapuolisesti symposiumin nimen kaikkia neljää osaa. Jälkimmäistä vaihtoehtoa noudattaen kilpailevaksi nimeksi olisikin voinut nousta suomen vokaali-harmoniaa noudattava ja siten helpommin lausuttava lyhenne *KäTTSy*, missä tapauksessa symposiumin oma verkkojulkaisu *MikaEL* (2007–) olisi leikkimielisesti ilmaistuna ”kätsy julkaisu”.

² *Suomen tieteen historia 2* -teoksessa soveltavan kielitieteen aseman vahvuuteen maassamme todetaan vaikuttaneen ”enenevässä määrin – yliopistoihin integroituneet entiset kääntäjänkoulutuslaitokset, jotka nimeltään nykyään yleensä ovat käännöstieteen tai kansainvälisen viestinnän laitoksia” (Karlsson & Enkvist 2000: 286).